

Cursus muziekgeschiedenis - Deel 1 – vier hoorcolleges

Muziekgeschiedenis: Muziektheorie, Klassieke oudheid en Middeleeuwen (Romaans en Gotiek)

1. Algemene muziekleer
2. Klassieke Oudheid - 800 vóór Christus tot 500 ná Christus
3. De Middeleeuwen/Cultuur van de kerk - 500 tot 1400
4. Romaans – 11^e en 12^e eeuw
5. Gotiek – 13^e, 14^e en 15^e eeuw

Klassieke Oudheid

De klassieke oudheid (Griekse en Romeinse beschaving) loopt van ca 800 voor Christus tot ca 300 na Christus. De Romeinse beschaving loopt voor een deel parallel aan de Griekse en overvleugelt deze vanaf de 1e eeuw voor Christus. In de 1e eeuw na Christus komt het christelijke geloof op en valt het Romeinse Rijk uiteen. De westerse beschaving is beïnvloed door de klassieke oudheid. De Griekse en Romeinse kunst wordt vaak als voorbeeld gebruikt. Ook op het terrein van politiek, filosofie, wetenschap, het oordeel over goed en kwaad en mooi en lelijk (aesthetica) is er sprake van beïnvloeding.

Middeleeuwen

De middeleeuwen worden verdeeld in vroege (500-1000), hoge (1000-1300) en late middeleeuwen (1300 tot 1500). De West-Europese bevolking leeft in de 11^e en 12^e eeuw in gesloten woongemeenschappen omgeven door een onherbergzaam landschap. De feodale heren bieden bescherming met hun legers, de ridders. In de kerk jagen voorstellingen van het vagevuur, de hel en de Apocalyps angst aan. In de kloosters wordt volgens een strak discipline gebeden om God te loven en daarmee de mensheid te redden. De psalmen worden gezongen in het gregoriaans en er wordt een notatiesysteem voor deze muziek ontwikkeld. In ruil voor onderwijs en ziekenverzorging ontvangen de nieuwe kloosterorden giften van de burgerij. Om aflaten te verdienen, ondernemen gelovigen pelgrimstochten naar de relikwieën van heiligen, bijv. Santiago de Compostela. De gesloten plattelandseconomie maakt plaats voor ruilhandel. De stedelijke burger krijgt naast de adel en geestelijkheid ook zeggenschap.

Cursus muziekgeschiedenis deel 2 – vier hoorcolleges

Renaissance en Barok

6. Renaissance/hofcultuur – 15^e en 16^e eeuw
7. Barok in Italië – 17^e eeuw
8. Barok in Frankrijk – 17^e eeuw
9. Burgercultuur in Nederland – 17^e eeuw

Renaissance in de 15^e en 16^e eeuw

De Bourgondische hofcultuur in de 15e en 16e eeuw is middeleeuws en ridderlijk. Aan de hoven in Italië ontstaat het Humanisme en de Renaissance (dit betekent letterlijk wedergeboorte, in dit geval van de klassieke oudheid). In de middeleeuwen staat het theocentrisme ('de mens die op God gericht is') centraal; met bidden en werken ('ora et labora') vult men zijn leven. In de Renaissance wordt de mens veel zelfbewuster en het antropocentrisme ('de mens zelf is het middelpunt van het bestaan') past beter in deze periode. Memento Mori ('gedenk te sterven') maakt plaats voor Carpe Diem ('pluk de dag'). Het mensgerichte Humanisme predikt verdraagzaamheid, harmonie en naastenliefde. Grote geldverslindende bouwprojecten van het pauselijke hof in Rome wakkeren het verzet tegen de katholieke kerk aan. Uit de reformatie ontstaat de Protestante kerk die het woord van de Bijbel belangrijker acht dan de uiterlijke verschijnvorm.

Barok in de 17^e eeuw

De Italiaanse Barok is nauw verbonden met de Contrareformatie, het streven van de katholieke kerk haar gezag te herstellen. Kenmerkend voor de kunst in de Italiaanse Barok is de beweeglijkheid, de sterke contrasten tussen licht en donker, het theatraal uitvergrooten van gebaren en emoties. De Franse Barok heeft de stijl van het absolutisme. Lodewijk de XIV gebruikt de kunsten om zijn gezag te profileren. Staatsacademies leggen voorschriften vast waaraan de kunsten moeten voldoen. Terwijl in Italië de Barok religieuze emoties stuurt, moet de Franse Barok eerbied voor de vorst afdwingen.

Burgercultuur in Nederland in de 17^e eeuw (Gouden eeuw)

De Nederlandse gouden eeuw begint aan het eind van de 16de eeuw. Er woedt een strijd tussen de Spaanse koning en Vlaamse en Nederlandse steden. Deze strijd is gebaseerd op het verschil tussen het protestantisme en het katholicisme. Burgers eisen vrijheid van het geloof. De noordelijke gewesten stichten een onafhankelijke republiek. Pas in 1648 wordt er vrede gesloten tussen de Spanjaarden en de Nederlanders. Amsterdam wordt na de val van Antwerpen in 1585 de belangrijkste handelsstad van Europa. Dit leidt tot een enorme economische en culturele bloei. De kunst volgt de smaak van de burger. De Nederlandse burgerlijke cultuur uit die tijd is een stedelijke cultuur. Om de macht van de stad te illustreren bouwen de bestuurders een groot paleis als stadhuis waar de stedelijke rechtbank, een bank, een faillissementskamer en de bestuursvertrekken van de stad zijn gehuisvest. De stedelijke bevolking vindt vertier in de schouwburg, in de kerk tijdens openbare (orgel)concerten en bij grote feesten die door het stadsbestuur worden georganiseerd. In de schouwburg worden naast dansvoorstellingen ook kluchten, blijspelen en dramastukken opgevoerd.

Muziekgeschiedenis deel 3 – vier hoorcolleges

Classicisme en Romantiek

10. Classicisme en Barok – 18^e eeuw
11. Romantiek en Realisme – 19^e eeuw
12. Cultuur van het moderne – 1^e helft van de 20^e eeuw

Classicisme

De stijlperiode van het classicisme is van ongeveer 1650 tot 1720. In deze periode is Wenen het middelpunt van Europa. Net zoals bij renaissance grijpt men terug op vormentaal van Griekse en Romeinse (klassieke) oudheid. De strenge orde van de Griekse en Romeinse vormentaal sluit goed aan bij filosofie van de Verlichting (stroming) waarin de rede wordt verheerlijkt. Einde van 18^e eeuw neemt belangstelling voor de klassieke oudheid opnieuw toe door archeologische opgravingen in Pompeji en Herculaneum in Italië. Die stroming wordt neoclassicisme genoemd.

Romantiek en Realisme

Tegen een achtergrond van verstedelijking, industrialisatie en de toenemende armoede van de arbeider ontstaat de Romantiek. Veel mensen trekken van het platteland naar de stad en er ontstaan overal industriesteden. Het werken in de industrie is zeer arbeidsintensief en de arbeiders leven in vaak slechte omstandigheden. Er ontstaat een socialistische beweging die zich inzet om de positie van de arbeiders te verbeteren. Als reactie op de verstedelijking groeit de waardering voor de natuur. Tuinarchitecten ontwerpen kunstmatige romantische landschapstuinen die de gegoede burgerij de kans geeft één te zijn met de natuur.

De kunstenaars verheerlijken het verleden en de niet-westerse exotische culturen. De thema's in de kunst zijn gebaseerd op mythen, sprookjes en sagen er is veel aandacht voor gevoel en sentiment. De natuur wordt geïdealiseerd. Kunstvoorwerpen en industriële vindingen en vaardigheden van verschillende landen worden getoond op de wereldtentoonstellingen. Zo is bijvoorbeeld de Japanse houtsnij kunst van grote invloed geweest op de Europese impressionisten. In Frankrijk bepaald de Académie Française hoe de kunst er uit dient te zien. De nieuwe kunststroming 'het Realisme' houdt zich niet aan deze academische regels. Zo raakt kunst verbonden met rebellie tegen de behoudzucht van de burgerij.

Muziekgeschiedenis deel 4: zes hoorcolleges

Cultuur van het Moderne en Massacultuur

13. Cultuur van het Moderne – 1^e helft van de 20^e eeuw
14. Massa Cultuur – 2^e helft van de 20^e eeuw

Cultuur van het Moderne - 1e helft van de 20e eeuw

Het culturele klimaat in de eerste helft van de 20e eeuw wordt getekend door twee wereldoorlogen, de economische wereldcrisis en de opkomst van het fascisme. Nieuwe regels en uitgangspunten zorgen voor een vermenging van diverse kunstdisciplines. In de 19e eeuw legt het impressionisme de nadruk op het zichtbare, terwijl in de 20e eeuw het expressionisme juist uitdrukking geeft aan alles wat hierachter schuilgaat.

Kunstenaars laten zich inspireren door de inmiddels achterhaalde psychoanalyse van Sigmund Freud. De avant-garde zoekt de confrontatie en maakt zich los van de maatschappij; hierdoor wordt de kunst minder toegankelijk voor het grote publiek.

Massacultuur 2^e helft van de 20^e eeuw

De Amerikaanse cultuur is toonaangevend op politiek, cultureel en kunstzinnig gebied en volledig verbonden met commercialiteit. De krant, radio en TV groeien in Amerika uit tot machtige (massa)media, die rock-, soap- en filmsterren wereldberoemd kunnen maken. TV is van grote invloed op het dagelijks leefpatroon van mensen. Het film- en theater-bezoek daalt drastisch door de opkomst van televisie.

De avant-garde ontwikkelen zich en er ontstaan jongerenculturen zoals rock-'n-roll, disco en punk. Zij hebben geld voor luxe artikelen en image-building en vormen zo een commercieel doelwit van de amusements- en kledingindustrie. Nozems, existentialisten en de hippies verzetten zich tegen de commerciële doorsnee en hebben kritiek op de burgerlijke moraal en de consumptiemaatschappij. De internationale hippiecultuur pleit voor absolute vrijheid van ieder individu. Love and peace zijn de kernwoorden. Kunst dient niet langer elitair te zijn, maar beschikbaar voor iedereen.

Aan het einde van de 20ste eeuw verliezen religies en ideologieën hun waarde. Het communisme valt uiteen, kerken lopen leeg en politiek en religieus onderscheid wordt minder scherp. Het verdwijnen van het geloof in één leidende ideologie maakt de wereld nogal onoverzichtelijk.